

„Упозоравам странке које су изгубиле на изборима да се не играју вољом грађана и покушају да формирају владу која би Србију вратила у деведесете године. Нећу дозволити ту владу и спречићу је демократским путем”.

Ово је у изборној ноћи рекао Борис Тадић. Уз то, Тадић је критиковао и неке „неонацистичке медије”, најављујући да ће нова влада, уз реформе у полицији и војсци, спровести и „реформу у медијима”.

Морам признати да су ме ове Тадићеве изјаве изненадиле. Тадић има много заслуга за консолидацију демократије у Србији. Он се решио екстремиста из странке и оградио од њиховог рунирања парламентаризма. Усмерио је странку ка политичком центру и умерио њену политичку реторику. Захваљујући томе, добио је председничке изборе 2004. Након њих, поштовао је предизборни договор и није рушио владу. Као председник републике, демонстрирао је како треба поштовати институције парламентаризма. Учествовао је, са свим парламентарним странкама, у доношењу новог устава. У влади са Коштуницом поштено се држао договорене политике. Био је лојалан партнер, све док косовски вир није пренапрегао владин брод, па се он распао.

У изборној ноћи, међутим, као да се пред нама појавио неко други. Као да је уместо Тадића пред новинаре изашао Чедомир Јовановић. Наиме, идеја да воља грађана није исто што и парламентарна већина типична је за ЛДП. Када је Томислав Николић изабран за председника скупштине ЛДП је одмах порекао легитимитет том избору. „Тачно је, за Николића је гласала већина”, објашњавао је Јовановић („Полиграф”, 9. мај 2007), „али та већина није демократска, та већина није онаква каква мора бити да бисмо ми поштовали вољу те већине”.

Зато је Јовановић 2007. тражио од Тадића да никако не даје мандат суверенистичкој већини. „Председник републике”, тврдио је Јовановић, „нема уставну обавезу да било коме да тај мандат. Поред тога што га неко уверава да постоји већина, питање је карактера те парламентарне већине. Ако та парламентарна већина угрожава оно што у

Србији председник републике, њен демократски лидер треба да чува, онда они не смеју добити тај мандат”.

Да ли је могуће да је Тадић на то мислио када је рекао да ће „демократским путем” спречити образовање суверенистичке владе? Невоља је у томе што демократске установе функционишу само ако у њима седе људи одани демократији. Ако се у њима нађу они који опструишу систем, демократија се извргава у супротност. У парламентаризму се подразумева да председник републике састав владе поверава оном ко има већину. То се подразумева и у нашем уставу. „Кандидата за председника владе Народној скупштини предлаже председник републике, пошто саслуша мишљење представника изабраних изборних листа” (чл. 127). Председнику, по слову Устава, није забрањено да предложи и некога ко нема већину. Али, такав предлог је бесмислен зато што не води избору нове владе. Поступак ће морати да се понавља све дотле док председник не предложи мандатара из скупштинске већине.

Шта се, међутим, дешава ако председник неће да предложи мандатара иза кога стоји већина? Такву могућност модерни уставни не узимају у обзир. Зато је није имао у виду ни наш. Али, по духу Устава, председник је саставни део поступка образовања скупштинске већине. Он помаже да се она лакше артикулише и да се одреди мандатар. Он је можда и главни актер тог дела демократског процеса. Зато председник који неће да предложи мандатара иза кога је успостављена већина крши дух Устава. У демократском систему то утврђује Уставни суд. А председник који повреди Устав биће смењен. Смену покрене трећина народних посланика, о чему мишљење, у року од 45 дана, даје Уставни суд. На крају, гласовима две трећине посланика, председник бива разрешен дужности (чл. 118).

Јасно је да се одбијањем председника да мандат за састав владе повери ономе ко обезбеди скупштинску већину отвара најдубља политичка криза. Реч је о заоштравању политичких односа са несагледивим последицама. Јовановићева идеја из 2007. била је да председник, врдајући са давањем мандата, сачека да прође рок од 90 дана и тако изнуди нове изборе. Одговор на то било би покретање поступка пред Уставним судом. Али, тај поступак, зависно од већине у Уставном суду, могао би да потраје. Могу само да замислим у каквим би се политичким турбуленцијама Србија нашла. Пола странака би организовало изборе, друга половина смењивала председника, пола Србије би признавало једну скупштину и владу, друга половина другу.

И ја се, као и други коментатори, надам да је оне вечери Тадића само понела еуфорија. Али, чињеница да је на тренутак и он изгубио главу сведочи о тешким политичким

Председник и већина

Пише: Слободан Антонић
четвртак, 15 мај 2008 01:09

искушењима. Ово су одлучујући дани за демократију у Србији. Цела елита за њу одговара, а највише они који су на врху. И баш људи на врху треба да знају да им у томе никаква „реформа медија” неће помоћи. Истина о изневеравању демократије, у име чега год да се изврши, тешко да ће моћи да буде сакривена.